

Havukauniainen

Barrpraktbagge
Dicerca moesta

Uhanalaisuusluokka (IUCN): silmälläpidettävä (NT)

Luonnehdinta

Havukauniainen on kookas (12–16 mm), melko litteä pronssinhoitoisen ruskea jalokuoriainen. Sen yläpuolella on kiiltäviä pitkittäisharjanteita. Kuoriutumisen jälkeen kuoriaisen pinnassa voimakkaan pronssinhoitteiset koholla olevat kohdat vuorottelevat hopeanharmaiden karvaläiskien kanssa. Myöhemmin läiskät kuluvat ja varsinkin talvehtimisen jälkeen kuoriainen näyttää paljon tummemmalta. Peitinsiipien kärjet ovat terävästi venyneet, eivät kuitenkaan niin pitkät kuin vaarantuneella koivukauniaisella (*D. furcata*) joka on muodoltaan havukauniaista kuperampi ja pitkänomaisempi samoin kuin vaarantunut leppäkauniainen (*D. alni*), joka on myös kookkaampi.

Elinympäristö ja levinneisyys

Havukauniainen elää pääasiassa suurten kuolevien tai kuolneiden mäntyjen runkojen ja oksien nilakeroksissa. Joskus se voi elää myös kuusella. Havukauniainen suosii aurinkoisia paikkoja, kuten metsänreunoja ja kalliometsiä. Toukat elävät pihkapitoisessa hyvinkin kauan sitten kuolleessa puussa, usein kohdissa, joissa puun pinta on kuoreton ja hopeanharmaa. Havukauniainen voi elää samoissa puissa

vuosikymmeniä. Toukan kehitysaika on pitkä, jopa viisi vuotta. Toukka koteloituu lähelle puun pintaa kaivettuun kammioon. Aikuistuminen tapahtuu loppukesällä. Aikuiset syövät jonkin aikaa männyn neulasia ja talvehtivat ilmeisesti karikkeen seassa. Ne lähtevät liikkeelle ja lisääntyvät touko-kesäkuussa. Aikuiset kuljeskelevat puiden rungoilla, paeten lähestyjää lähtemällä lentoon tai pudottautumalla maahan. Hyvän suojaväriytyksen ansiosta havukauniaista on vaikea havaita sen ollessa liikkumattomana havupuun kaarnalla. Esiintymispaikkoja on löydetty Ahvenanmaalta Keski-Suomeen, mutta monilta paikoilta viimeiset havainnot ovat jo hyvin vanhoja. Uusia havaintoja on vain rannikolta ja ilmeisesti laji esiintyykin nykyisin vain saariston ja rannikon kalliomänniköissä

Nykytila ja uhkatekijät

Havukauniainen on uhanalaistunut kookkaita puita ja lahoppuuta sisältävien vanhojen metsien vähenemisen takia. Erityisesti kookkaiden mäntyjen vähenemisellä on ollut haitallinen vaikutus.

Hoitosuositukset

Kookkaita kuolevia tai kuolleita mäntyjä suosivan havukauniaisen esiintymäpaikalla ja sen läheisyydessä tulisi turvata sopivien mäntyjen saatavuus. Etenkin huonokuntoiset ja kuolleet männyt olisi tärkeä säästää, ja niiden jatkumon säilymisestä tulisi huolehtia. Havukauniainen elää yleensä vaikeasti uudistettavissa kalliometsissä, joita pitäisi muutenkin käsitellä hyvin varovaisesti. Osa havukauniaisen elinympäristöistä saattaa olla metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Kalliometsien vapaaehtoiseen suojeluun on mahdollista hakea rahoitusta METSO-ohjelman kautta.

Lähteet

- Ehnström, B. & Axelsson, R. 2002. Insektsnag i bark och ved. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. 512 s.
- Gärdenfors, U., Aagaard, K., Biström, O. (red.) & Hollmer, M. (ill.) 2002. Hundraelva nordiska evertebrater. Handling för övervakning av rödlistade småkryp. Nord 2002:3. Nordiska Ministerrådet och ArtDatabanken. 288 pp.
- Rassi, P., Alanen, A., Kemppainen, E., Vickholm, M. & Väisänen, R. 1985. Uhanalaisten eläinten ja kasvien suojelutoimikunnan mietintö. Osa II Suomen uhanalaiset eläimet. Komiteamietintö 1985:43, Ympäristöministeriö, Helsinki. 466 s.

Kuva: Matti Virtala